

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ДІТЕЙ

Доповідач: Кононенко О.Я., ст. викладач кафедри права

Діти відносяться до числа найменш захищених соціальних груп населення. Тому запобігання та профілактика правопорушень, в тому числі, злочинів серед них є одним з пріоритетних напрямків діяльності як держави, так і суспільства у цілому.

Злочинність неповнолітніх має певні особливості, які виявляються у рівні, структурі, динаміці, детермінантах і мотивації. Відповідно і профілактика її специфічна. На сьогодні подолання злочинності неповнолітніх є чи не найважливішим і найболючішим завданням нашого суспільства. Від того, яким виросте майбутнє покоління, які моральні та соціальні цінності йому будуть притаманні, як воно навчиться жити у суспільстві, залежить майбутнє держави, у тому числі кожного з нас [1, с.146].

Слід констатувати, що в умовах складної соціально-економічної ситуації в державі, зменшення питомої ваги заробітної плати у структурі грошових доходів громадян, взагалі низького рівня життя багатьох сімей, рівень злочинності серед неповнолітніх не знижується. Так, протягом 2010р. в Сумській області неповнолітніми вчинено 520 злочинів. До кримінальної відповідальності притягнуто 434 дітей, що на 27 або на 6,6% більш ніж у 2009 році. Аналіз стану дитячої злочинності показує, що до скоєння злочинів причетні в більшості учні шкіл (149-33,3 %), неповнолітні, які ніде не навчаються і не працюють (113-26,0%), учні ПТУ (49-11,3%).

У структурі злочинності неповнолітніх найбільша частка припадає на злочини корисливого та корисливо-насильницького спрямування: крадіжки – 65%; грабежі – 8,5%; розбої – 3,1%; незаконні заволодіння автотранспортом – 2,3%; вимагання – 1,5%. Характерною є незначна частка злочинів насильницького характеру: хуліганства – 4,0 %; тяжкі тілесні ушкодження - 0,2%; убивства - 0,2 %; зґвалтування - 0,8 %. Кількість тяжких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень, грабежів, хуліганств, розбоїв, убивств, вимагань, злочинів пов'язаних зі зброєю та скоєних в стані алкогольного сп'яніння дещо зменшилась. Спостерігається зростання окремих видів злочинів – крадіжок, групових злочинів дітей разом з дорослими, незаконного заволодіння автомобілями, зґвалтувань.

На вказані тенденції негативно впливають не тільки об'єктивні причини, зв'язані з не вирішенням багатьох соціальних та економічних проблем, але й серйозні недоліки в роботі по попередженню правопорушень та злочинності молоді.

Агресивну поведінку підлітків провокує і поширення у засобах масової інформації, теле-, кіно-, відеопродукції наскрізь просякнутої елементами жорстокості, насильства, моральної та сексуальної розпусти. Відсутня жорстка позиція державних органів контролю у сфері телебачення, радіомовлення, преси, які не вживають заходів щодо обмеження вільного поширення такої продукції. Журнали і газети сумнівного змісту дотепер вільно продаються за копійки, а тому доступні кожному школяру. На державному рівні давно час розібратися з цим негативним явищем. І не тільки заборонити рекламу, як це зробила Верховна Рада України, алкоголю та тютюнових виробів, а й пропаганду розпусти та насилля [2, с.44]

Злочинність неповнолітніх тісно пов'язана з пияцтвом і алкоголізмом, наркоманією, бродяжництвом, іншими негативними соціальними явищами, що пов'язані із злочинністю. Неприємні тенденції спостерігаються в останні роки щодо попиту на спиртні напої та пияцтво серед неповнолітніх і молоді. Саме пияцтво сприяє вчиненню різних злочинів: умисних і необережних; учинених уперше та рецидивних; насильницьких і корисливих тощо.

З вини деяких батьків діти залишають сім'ї. Причинами такого розвитку подій стає незабезпечення неповнолітніх належними умовами виховання, фізичного і духовного розвитку, а також поширення випадків такого вкрай негативного соціального явища, як насильство в сім'ї [3, с.19].

За офіційною статистикою спостерігається тенденція до зменшення бездоглядних і безпритульних дітей, але, якщо взяти до уваги той факт, що значно зменшилась кількість народжуваності у державі, то реальною є тенденція до збільшення кількості безпритульних і бездоглядних дітей в Україні.

Отже, так звані фонові явища (негативні соціальні явища, що тісно пов'язані із злочинністю: пияцтво, алкоголізм, наркоманія, токсикоманія, бродяжництво, проституція, порнографія, СНІД, незаконна міграція, азартні ігри тощо) досить негативно впливають на злочинність, у тому числі на злочинність неповнолітніх, та у більшості випадків не можуть існувати окремо [1, с.148].

Далеко не всі питання організації діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з профілактики правопорушень серед дітей врегульовані нормативно, обґрунтовані та підтверджені практикою.

Практична реалізація цих завдань подекуди пов'язана з обмеженням прав і свобод неповнолітніх, торкається їх інтересів, інтересів інших осіб. Це в першу чергу стосується введення так званої «комендантської години», якою обмежується перебування дітей без супроводу батьків або осіб, які їх замінюють у громадських місцях - розважальних установах, комп'ютерних клубах, на вулицях. Правозахисники вважають таке запровадження порушенням прав людини, оскільки таким обмеженням порушується право людини на свободу пересування. Без належного контролю за виконанням цього нововведення, цей захід може виявитися лише формальністю і нанесе більше шкоди ніж користі.

Сьогодні у суспільстві дедалі утверджується думка про те, що запобігти злочинності неповнолітніх лише за допомогою засобів кримінально-правового впливу на підлітків-правопорушників неможливо. Тому виникає потреба у створенні ювенальної юстиції, яка б передбачала: комплексну взаємодію державних і недержавних установ та організацій з метою виявлення; запобігання вчиненню злочинів та їх профілактику; правовий вплив на неповнолітніх, які вчинили злочини, та осіб, що своїми діями сприяли антисоціальній поведінці; соціальну реабілітацію неповнолітніх правопорушників та адаптацію їх у суспільстві. Необхідність створення в Україні системи ювенальної юстиції зумовлена тим, що положення чинного законодавства не повною мірою відповідають міжнародним договорам, що були ратифіковані Україною: Конвенція про права дитини (ст.40), Мінімальні стандартні правила ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх [4, С.31].

Для здійснення ефективної профілактики правопорушень серед дітей, необхідний комплексний підхід, зусилля всього суспільства в вирішенні цієї проблеми. Осторонь не можуть залишатися ні органи державної влади та місцевого самоврядування і створені при них органи, ні державні підприємства, установи, організації (заклади освіти, охорони здоров'я культурно-просвітницькі, спортивні установи тощо) та їх трудові колективи, ні громадські формування та організації та окремі громадяни, ні ЗМІ. Їхня діяльність та порядок взаємозв'язку визначені законом та іншими нормативними актами. Кожен із зазначених суб'єктів має своє функціональне призначення, обсяг прав та обов'язків, форми і методи діяльності, певну компетенцію.

Поєднуючи загальні та спеціальні заходи профілактичної роботи, здійснюючи як індивідуальний, так і колективний методи правового виховання можна ефективно впливати на причини та умови здійснення правопорушень серед дітей

Підвищенню ефективності профілактики правопорушень серед дітей сприятиме застосування таких заходів як:

- узгодження та приведення у відповідність до Конституції України положень нормативно-правових актів що регламентують роботу у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх;
- удосконалення координації та взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування, об'єднань громадян на вирішенні проблем профілактики правопорушень, злочинності. З цією метою створити органи ювенальної юстиції, які б об'єднували зусилля усіх суб'єктів профілактики неповнолітніх;
- проведення лекцій, бесід в школах, профтехучилищах та вищих навчальних закладах щодо підвищення рівня правової культури учнів та їх батьків із залученням студентів – юристів, викладачів правових дисциплін, фахівців різних галузей права;
- проведення заходів, спрямованих на підтримку й розвиток освіти та культури, збереження та розвиток духовно-морального спадкоємства. Заборонити показ та розповсюдження відео та друкованої продукції, що пропагують насильство, розбещеність, тощо;
- проведення виховних та організаційних заходів щодо створення умов для реалізації особистих прав, свобод та законних інтересів дітей та молоді;
- організація для неповнолітніх, схильних до правопорушень, літніх таборів військово – патріотичної спрямованості;
- сприяння утворенню молодіжних формувань, дискусійних клубів, об'єднань та клубів, у відповідності з інтересами підлітків

Література

- 1.Расюк Е. Деякі кримінологічні аспекти злочинності неповнолітніх. / Е.Расюк // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – №4. ст..146 - 148
- 2.Присяжнюк В. Чи затишно дітям під крилом закону?/ В. Присяжнюк // Вісник прокуратури. – 2009. – №1. ст. 42 - 46
- 3.Лісовий М. Прокуратура на захисті прав і свобод неповнолітніх / М. Лісовий // Вісник прокуратури. – 2010. – №1.ст. 18 - 21
- 4.Семенішин М. Напрями запобігання злочинів, які вчиняються неповнолітніми. / М. Семенішин // Економіка, фінанси, право. – 2010. – №9. ст. 33-34